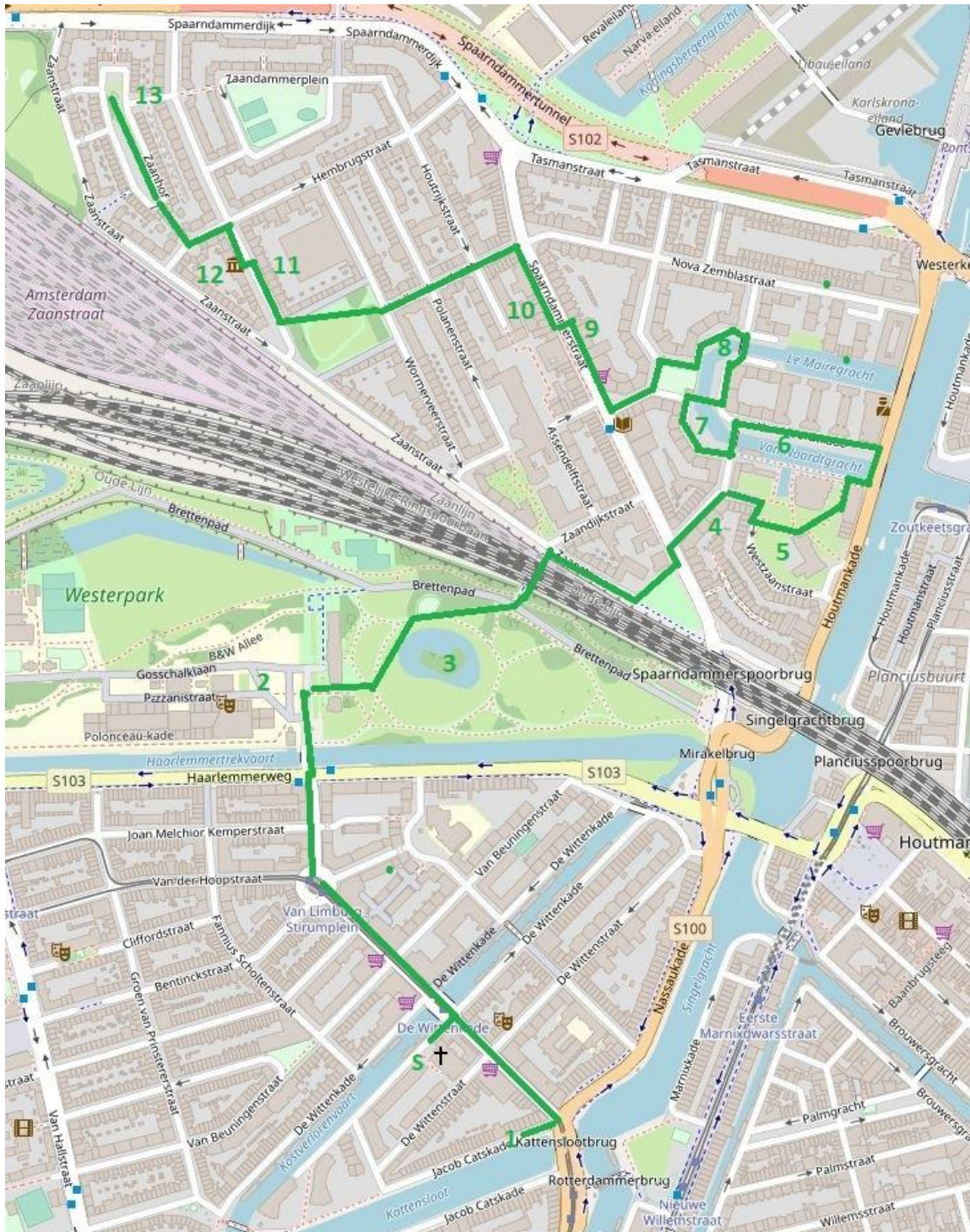

Herdenkingswandeling 4 mei 2023

Dit is een beschrijving van de wandeling zoals we die op 4 mei 2023 hebben gelopen. Je kunt de wandeling uitstekend zelf doen met deze tekst als gids. Met stevig doorstappen kun je de tocht zoals die hier staat beschreven in een uur doen. Je kunt natuurlijk ook op een ander punt instappen.

De wandeling begint in de Staatsliedenbuurt, maar trekt grotendeels door de Spaarndammerbuurt, ook wel bekend als de moord- en brandbuurt. Het was een zelfbewuste en rode volksbuurt, met veel verzet tegen achterstelling en uitbuiting. Net als in de Staatsliedenbuurt woonden er naar verhouding een stuk minder Joodse bewoners dan bijvoorbeeld in het centrum, de Pijp of Oost.

In het blog van Peter Perger vinden we een uitgebreide geschiedenis van de Spaarndammerbuurt, door Gerard van de Burgwal en Wim Kuin

<http://peter-perger.blogspot.com/2013/02/geen-blakwannes.html>

1. Onze herdenkingswandeling begint voor de ingang van de Nassaukerk (groene hoofdletter S op het kaartje)

We lopen even van ons doel af, door de Tweede Nassaustraat naar de Jacob Catskade 16. Hier liggen sinds 2022 twee nieuwe Stolpersteine, voor Esther Cohen-Zion en Zadok Cohen. Beide september 1942 gedeporteerd en een paar dagen later in Auschwitz vermoord.

omdraaien en via Van Limburg Stirumstraat naar Westergasterrein:

2. Westergasfabriek. Dinsdag 28 juli 1942 moesten alle eigenaren van herenrijwielen hun fietsen inleveren. De Westergasfabriek was een van drie depots in de stad. (Atlas van een bezette stad). Ook gingen oudere kinderen er kolen en 'blokkies' jatten. De fabriek werd daarom bewaakt door Duitse militairen
<https://geheugenvanwest.amsterdam/page/20323/blokkies-jatten-bij-de-westergasfabriek>
Melding Luchtbeschermingsdienst 22 juni 1943 Westergasfabriek, gashouder getroffen
http://www.dedokwerker.nl/carlton_hotel.html
3. Toenmalig Westerpark. Hier werd hout gesprokkeld voor in de kachel, daarom ook bewaakt. Verhaal Corrie Landsaat in
<https://geheugenvanwest.amsterdam/page/1167/de-spaarndammerstraat-vanaf-1939-3>

Onder fietsviaduct door, rechtsaf, door Domela Nieuwenhuisplantsoen langs gedenkteken gesloopte kerk. Op zich geen verband met oorlog. Spaarndammerstraat oversteken naar Westzaanstraat

4. Westzaanstraat, plaquette bij nummer 71. Hier is op 22 maart 1944 een Amerikaanse B-17-G neergestort, op de terugweg van een bombardement op Berlijn. Het vliegtuig kwam terecht op de Sint Alfonsusschool, nummers 61-63. Gelukkig op woensdagmiddag, daarom vielen er slechts drie doden. De zangles was afgezegd wegens ziekte van de leraar, ook een afspraak van een andere onderwijzer met een groepje leerlingen ging niet door. De school bood ook onderdak aan het verzet, zie de site van Emiel Ros. Er moesten allerlei noodmaatregelen worden genomen.

Er is een verhaal van een huisvrouw uit de straat die daar eten ging brengen, de kinderen moesten dan uit het zicht op aanrecht gaan zitten tot ze terug was (Nicolette Besemer).

https://nl.wikipedia.org/wiki/Plaquette_Westzaanstraat

Uitgebreid artikel op

<http://www.emielros.nl/bommenwerper/>

doorsteken naar:

5. Westzaanplantsoen, met beeld van Godelieve Smulders. Dit beeld verwijst naar twee historische punten van belang, de begraafplaats die hier van eind 19^e eeuw tot 1956 lag en het neerstorten van de B-17 (bovenaan, de vlieger die op een vliegtuig staat)

[https://nl.wikipedia.org/wiki/Vaarwel_\(Godelieve_Smulders\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Vaarwel_(Godelieve_Smulders))

langs Houtmankade, van hieruit zijn de pontsteiger en houthavens te zien. Bij de pontsteiger probeerden kinderen in de hongervinter met zelf in elkaar geknutselde prikstokken bieten en knollen die overboord waren gevallen uit het water te vissen (Nicolette Besemer). In de houthavens werd hout gejat voor de kachel. Henk Laloli: De Houthaven was tijdens de oorlog van belang omdat daar ook voedsel voor de Duitsers aankwam. Soms konden de havenarbeiders hiervan stelen. Het gebied werd streng bewaakt. Er waren ook onderduikers daar die in loodsen verstopt zaten.

linksaf Van Noordtkade naar:

6. Voormalige Wester Suikerraffinaderij. Monumentje aan zuidzijde als herinnering aan de poort van de raffinaderij.

https://www.buitenbeeldinbeeld.nl/Amsterdam_W/Suikerfabriek.htm

https://nl.wikipedia.org/wiki/Wester_Suikerraffinaderij

De suikerfabriek deed mee tijdens de Februaristaking, de arbeiders liepen uit. Later gaarkeuken voor werkers in de industrie (Atlas van een bezette stad)

Robiënnabrug over naar:

7. Martin Vlaarkade. Martin Vlaar was buurtbewoner, lid van de CPN, mede-organisator van de februaristaking, lid van Verenigd Verzet. Later actief buurtbewoner, betrokken bij renovaties in de jaren 1980, raadslid van de gemeente Amsterdam.

https://nl.wikipedia.org/wiki/Martin_Vlaarkade

Brug 1909 terug naar:

8. Henk Curièrekade. Henk Curière was buurtbewoner, lid van de CPN. Hij leidde in de oorlog een kleine verzetsgroep die informatie verspreidde, met name de Waarheid, en geld inzamelde voor onderduikers. Onderscheiden met het Verzetskruis en de Gouden Speld gemeente Amsterdam. Net als Martin Vlaar strijder voor belangen van de buurt, met name bij renovaties in jaren 1970-1980.

rondje om Suikerplein en langs Van Noordtstraat terug naar Spaarndammerstraat, rechtsaf

9. Politiebureau Spaarndammerstraat 100 (nu 620, tandarts), zie Atlas van een bezette stad voor spannend verhaal over arrestanten die aan de Duitsers wisten te ontsnappen.
<https://geheugenvanwest.amsterdam/page/19388/een-virtuele-wandeling-door-de-spaarndammerstraat-deel-19> (voor afbeelding politiebureau)

oversteken naar:

10. Spaarndammerstraat 87-I. Hijman Stodel gedeporteerd (uit lijst van Nicolette Besemer en Emiel Ros)

linksaf Knollendamstraat, Spaarndammerplantsoen doorsteken, rechtsaf naar

11. Oostzaanstraat 46-III. Aaron Grootkerk gedeporteerd, (uit lijst van Nicolette Besemer en Emiel Ros)

oversteken naar:

12. Oostzaanstraat, in kleuterschool de Veulens was een gaarkeuken, op de plaats waar nu het cafetaria van museum 't Schip zit. (Nicolette Besemer, site 't Schip)
<https://www.timswings.nl/hildokrop/werken-in-nederland/beelden/b-23-openbare-kleuterschool-de-veulens-amsterdam/>

linksaf en bij poortgebouw rechtsaf naar:

13. Zaanhof, einde wandeling, aansluiten bij de officiële herdenking die hier elk jaar plaatsvindt

Niet in de route, wel het vermelden waard (uit lijst met meldingen van neergekomen bommen)

1942

[27 augustus]

Een luchtaanval in de omgeving van de Krommeniestraat. Daarbij vielen in totaal twee doden.

Om 23.11 uur onstond een grote uitlaande brand Krommeniestraat achter 21, het houten schoolgebouw van de Willem Barendzschool. Geblust met 12 stralen.

Een aantal kleine branden in de omgeving werd met in totaal 19 stralen geblust.

<https://archieff.amsterdam/images/uitleg-onderzoek/bommeldingen.pdf>

<https://www.tussentaalenbeeld.nl/A60NR.htm>

Met dank aan: Nicolette Besemer van het Comité 4/5 mei Westerpark (voorheen Comité 4/5 mei Spaarndammerbuurt), via haar Emiel Ros, Henk Laloli, Museum 't Schip, Atlas van een bezette stad

<https://www.atlascontact.nl/boek/atlas-van-een-bezette-stad/>

Bijlage:

Lijst gedeporteerde Joodse buurtbewoners, opgesteld door Emiel Ros en Nicolette Besemer